

ამიერ-კავკასიის ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაცია.

პრულუცარებო ყველა ძველისა, შერდიო!

ოთხშაბათი, 17 იანვარი 1918 წ.

ფასი 40 კაპ.

ახალი გველი

ყოველ-კვირეული სამეცნიერო საპოლიტ. და სალიტერ. ჟურნალი.

№ 2 ორგანო ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაციებისა. № 2

4903

იბრაჰიმ ვერტაქელი

უფსკრულის პირზე.

რუსეთის რევოლიუციას ერთი თავისებური წინააღმდეგობა ახასიათებს. ეს არის სუბიექტიური და ობიექტიურ მომენტის შეურთებლობა, „იდეოლოგის და სინამდვილის“ გაორება, დუალიზმი—სურვილებისა და ამ სურვილების განხორციელების შეუთანხმებლობა. ასეთი წინააღმდეგობა, საერთოთ თან სდევს ყოველ რევოლიუციას, როგორც საზოგადოებრივ წყობილების ჩქარ გარდაქმნას, როგორც ერთგვარ ნახტომს ისტორიაში—მაგრამ რუსეთის რევოლიუციის განვითარებაში იგი წითელ ზოლივით არის გატარებული.

საზოგადოთ, როგორც ამას კაუციკი ამტკიცებს, შემჩნეულია, რომ ეკონომიურ აღორძინების და აყვავების ხანაში პროლეტარიატის რევოლიუციონური ალტყინება ეცემა და მასში ოპორტიუნისტული აზრები უფრო ჰპოულობენ ნიადაგს. ამ დროს ადვილი ეჩვენებათ კაპიტ. საზოგადოების წელი ნაბიჯებით და რეფორმებით გარდაქმნის შესაძლებლობა. ეკონომიურ და პოლიტიკურ კრიზისების დროს კი მუშათა კლასი უფრო მოცოცხლებულია და სუბიექტიურათ მომზადებული—ასე რომ ხშირათ ზედმეტ რევოლიუციონერობასაც იჩენს.

ჩვენ ამის მიხედვით რუსეთის თვითმპყრობელობა შეგვიძლია, თუმცა პირობით, ერთ განუწყვეტელ ეკონომიურ და პოლიტიკურ კრიზისათ წარმოვიდგინოთ; ასეთი ატმოსფერა კი საუკეთესოთ ადვილდა რუსეთის პროლეტარიატის რევოლიუციონურს ძალას და მისწრაფებას. ამ რევოლიუციონურმა ენტუზიაზმა მისცა თავისებური სიძლიერე და ცეცხლი რუსეთის რევოლიუციას, მაგრამ ამაშივე იყო ჩამარხული საფრთხე თავის ძალების ვადამეტებულ შეფასებისა. მუშათა კლასს—კლასს სოციალისტურს—ამასთანავე კლასს საკმაოთ ჩამოყალიბებულს, სუბიექტიურათ მომზადებულს წილათ ჰხვდა პირველათ თავისი რევოლიუციონური ენერგია ბურჟუაზიულ რევოლიუციაში მოეხმარა ე. ი. ისეთს რევოლიუციაში, რომლის ობიექტიური მიზანი კაპიტალისტურ წყობილების დამკვიდრება და ამისთვის გზის გადაწმენდა იყო. ამისთვის ცხადი იყო, როცა პროლეტარიატი გაარღვევდა სიმაგრეების პირველ წყებას—მის მოზღვავებულ ენერგიას კვლარაფერი აღუდგებოდა

წინ. მით უფრო, რომ რუსეთის წვრილი ბურჟუაზია—უმოქმედო და ინერტიული—თავის პოლიტიკურ უსახობის გამო რეალურ ძალას ვერ შეჰქმნიდა და ერთს პოლიტიკურ ხაზს ვერ გაატარებდა.

მაქსიმალიზმის იდეების ზრდა აუცილებელი იყო რუსეთის რევოლიუციაში, —ბლანკიზმისათვის, უმცირესობის (მუშათა კლასი) ბატონობისაკენ მიწრაფებისათვის—საუკეთესო ნიადაგი მზადებოდა. გარემოებაც თითქოს ხელს უწყობდა—ამ ტენდენციას—კოალიცია მხოლოთ ნიადაგის გამოყვრება იყო მისთვის. აი აქ არის კვანძი რუსეთის რევოლიუციის სიძლიერისა და სისუსტისა—იმ საკვირველ წინააღმდეგობა—ანტინომიებისა, რომლითაც ასე მდიდარია დღევანდელი რუსეთის სინამდვილე.

ეს წინააღმდეგობა რუსეთის რევოლიუციისა უფრო გააღრმავა მსოფლიო ომმა. რევოლიუცია ომმა დააჩქარა—იგი ძველი რუსეთის გახრწინისა და დამარცხების ნიადაგზე წარმოიშვა—ამისთვის მას ამ ომის რკინის დალი თან ახლავს და ყოველს მოვლენას თავის სახეს აძლევს; ამ მოვლენით აიხსნება ერთის მხრით რუსეთის რევოლიუციის შინაგანი სისუსტე და უილაჯობა; რუსეთის რევოლიუციამ, წინააღმდეგ საფრანგეთისა, ვერ გამოაშკარავა ფარული ძალა და ენტუზიაზმი—იგი უკვე დაქანცული ი“ვა ამ ქვიყნათ.

ზავის იღებს და ბურჟუაზიის ინტერესების წინააღმდეგობამ—კიდევ უფრო გააძლიერა მაქსიმალისტური მისწრაფებანი: ჯარი—შეიარაღებული ძალა ბალშევიზმს გაჰყვა. ამით სუბიექტიურ და ობიექტიურ მომენტის, რევოლიუციის ნამდვილ ხასიათის და მუშათა კლასის პირად სურვილების შეუთანხმებლობა კიდევ უფრო გაიზარდა. საზოგადოთ ასეთი წინააღმდეგობა ავათმყოფურ ტკივილებს და კატასტროფებს იწვევს, და დაქანცულ ჯარის მოქმედებამ ხომ უფრო ძლიერ დაამახინჯა რუსეთის რევოლიუცია.

ასეთმა თავისებურმა მდგომარეობამ გამოიწვია ბალშევიზმი ორი იდეოლოგიის შერევა: ერთი ახალგაზრდა, პირველ გამარჯვებით გაბრუებულ მუშათა კლასისა და მეორეს მხრივ ზავის მსურველ ჯარისა, როგორც უნდა ყოფილიყო ეს ზავი. პირველის მისწრაფება თუ ტრალიკულია და კატასტროფისაკენ მიისწრაფის, მეორე მახინჯ და გამანადგურებელ ტენდენციებით არის შეპყრობილი. ამ ორი იდეოლოგიის შეზავებამ მოგვცა ჩვენ ბალ-

ევკების „მილიტარისტული სოციალიზმი“—პა-
ოლია, დაცინვა სოციალიზმისა. ჯარი, როგორც
იმხმარებელი და არა მწარმოებელი არმია და მას-
ან უმთავრესათ გლეხებისაგან შემდგარი—სოცი-
ალიზმის იდეას რუსეთში ითვისებს როგორც „გა-
ჯაფის კომუნისმის“ იდეას, რასაც არაფერი საერ-
ო არა აქვს ნამდვილ სოციალიზმთან. თუ 71
ლის პარზის მუშების აჯანყება თავისი იდეოლო-
გიით მაინც იყო დადი და ფაქიზი, დღეს სოცია-
ლიზმის იდეაც შერყენილი და ვულგარულია.

ჯარის მეოხებით ბლანკიზმი კიდევ უფრო გა-
ლიერდა, გლეხობა კი ჯერ კიდევ ვერ აღმოჩნდა
ეკავშირებული და ჩამოყალიბებული, რაც დემო-
კრატიულმა თათბირმა დაამტკიცა. ოქტომბრის
ჯანყებამ სახე მისცა ამ რეალურ ძალთა განწყო-
ილებას და ბალშევიკების მთავრობის სახით
ჯარის და მუშათა დიქტატურა მოგვცა. ლენინმა
ამოქალაქო ბრძოლის იდეა ლოზუნგათ გაიხადა,
აგრამ იგი, შეიძლება საუკეთესო საშუალება და
წა სოციალიზმისთვის ობიექტიურათ მომზადებულ
ცვაანაში - რუსეთში კი საზიზარ კონვულსიებათ და
ვათყოფურ ვანდალიზმათ გადაიქცა. ამისთვის
ზედავს მ. გორკი ამ გამანადგურებელ ბრძოლაში
საკულტურის ქმნადობას კი არა—არამედ კარ-
ათ ნაცნობ, უბრალო რუსულ ამბოხებას, „ბუნტს“.

წვრილი ბურჟუაზია სუსტია ხელი ააღებინოს
ალშევიკებს სხვა და სხვა ექსპერიმენტებზე და
დემოკრატიულ შემოქმედებისათვის შემოიერთოს;
ხეალური ძალა ამისათვის არსადა სჩანს და ბალ-
შევიზში ირღვევა თავისივე წინააღმდეგობისაგან,
ხრჩვება თავისივე წვენში. ასეთი რღვევა კიდევ
ეფრო საზარელი და საშიში ჰხდება...

რუსეთი ანარქიამ მოიცვა და დღითი დღე
ხრწნება; სახალხო კომისარების საბჭო სცილობს
ავისი სისუსტე და უმღურება სისხლით და დე-
კრატისმის ფეხით ვათელით დამალოს.

დამფუძნებელი კრების იდეაში რუსეთის რე-
ვოლიუციის ყველა სასიცოცხლო ძაფები თავს იყ-
რიდა,—იგი უნდა ყოფილიყო გვირგვინი ხალხის
იერ მოპოვებულ თავისუფლებისა—ამისთვის ცხადია
ალშევიკების სახეც მთელი თავისი სიცხადით აქ-
ამოაშკარავდა. საზოგადოთ დემოკრატიულათ არ
ულ ორგანოს წინააღმდეგ, მაშინ შეგვძლია გა-
ლაშქროთ როცა იგი აღარ გამოპხატავს ხალხის
ტერესებს.

დამფუძნებელი კრება საუკეთესო საარჩევნო
წესით არის არჩეული და თუ იგი ნამდვილი ასლი
არ არის დემოკრატიისა—ეს ჩვენ საზოგადოთ ყო-
ველ განვითარების და მით უფრო რევოლიუციის
ხასიათში უნდა ვეძიოთ და არა ამ უკანასკნელ
თვეების განსაკუთრებულ სახეში. რუსეთის დამფუ-
ძნებელ კრების გარეკა ამიტომ საზოგადოთ პარ-
ლამენტარიზმის უარყოფაა—და მართლაც ლენინმა
თავისი „სოციალური რესპუბლიკით“ ხომ უარყო
პარლამენტარული ფორმა სახელმწიფოებრივ მმარ-
თველობისა. დამფუძნებელი კრების არჩევნებმა
დაამტკიცა, რომ ბალშევიკების მთავრობის სოცია-
ლური ბაზისი მეტათ ვიწრო ყოფილა, მან გამოა-
შკარავა ბლანკისტური ხასიათი ოქტომბრის „რე-
ვოლიუციისა“. შეიარაღებული უმცირესობა დაუ-
პირდაპირდა დემოკრატიულ ორგანოს. ამისთვის
პარალელი ლენინისა და ნიკოლოზ მეორის მთავ-
რობის შორის არც ისე პარადოქსალურია, რო-
გორც ეს პირველ შეხედვით გეჩვენებათ: ორივე
უმცირესობას და შეიარაღებულ ძალას ეყრდნო-
ბოდა.

მაგრამ მიუხედავათ ბალშევიზმის ჯარში და
მუშებში ვავლენისა დამფუძნებელ კრების გარეკა
შეიძლება მწარე ვაკეთილი იყვეს მათთვის; მას-
თან ბალშევიკების ორთვენახევრის ბატონობამ ბევ-
რი იმედი გაუტერუა მათ; და აი ჩვენ უნდა ვეცად-
ნეთ ამ რყევას თავისი ვარკვეული სახე მიესცეთ
და დამფუძნებელ კრების ლოზუნგის ვარშემო შეე-
კრიბოთ რეალური, დემოკრატიული ძალა. ეს იქ-
ნება ერთათ ერთი ვამოსავალი შექმნილ მდგომარ-
ეობიდან.

მაგრამ სანამ ეს პროცესი დამთავრდებოდეს
პერიფერიები უნდა ვეცადნენ ანარქიის ცეცხლი
მათ არ მოეღვათ... ჩვენში ამ მიზნისთვის ნაბიჯები
კიდევ ვადადგმულით. ცენტრის დადგენილებით
ამიერ-კავკასიის მიერ არჩეულმა დამფ. კრების წევ-
რებმა უნდა შეადგანონ სვიმი ამიერ-კავკასიისა,
რომელოც თავის მთავრობას ვამოპყოფს და ადგი-
ლობრივ საკითხებს ვაუქცება.

დღეს დღეობით კი რევოლიუცია განსაცდელს
განიცდის. და ყველა ამის შემდეგ რა მწარე და-
ცინვათ მოეჩვენება ბალშევიკების დეკლარაციაში
გამოთქმული საუკეთესო იდეალები მას,—ვინც
ბრმა არ არის და დღევანდელ რუსეთის სინამდვი-
ლეში ვრკვევა.

უფსკრულის პირზე ვდგევართ ჩვენ... და აი აქამდის, მწარე დღეებშიაც თუ მომავალს თამამათ უსწორებდით თვალს--დღეს ჩვენ ამ მომავლის გვეშინია... და ეს ეჭვები საუკეთესო ნიშანია ჩვენ ტრადიკულ მდგომარეობისა...

—ა.—ი.

ახალგაზრდა მარქსისტთა კონფერენციის გამო.

იანვრის 17-ს თფილისში გაიხსნება ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაციების კონფერენცია... უმაგალითოდ დროში უხდება მას მუშაობა... ძნელია მკიდრო ორგანიზაციის შეკვრა, ძნელია გულ-დამშვიდებით განხილვა საორგანიზაციო კითხვებისა, მაშინ, როდესაც ტანჯვით და სისხლით მოპოებული თავისუფლება განსაცდელშია, როცა არ არსებობს ერთი მთლიანი დემოკრატიული ფრონტი და თვით მშრომელი ხალხის ნაწილები ამხედრებულიან ერთი მეორის წინააღმდეგ.

მაგრამ ეს დიადი მომენტი უფრო გვავალებს ჩვენ, ახალგაზრდებს—მომავლის შეილება—გადავლახით ყოველი შინაგანი დაბრკოლება, მწარე ფიქრებით გამოწვეული და შემოქმედებისათვის არ დაეცეთ სულით. ყოველი ტანჯული რგალი რევოლუციის ჯაჭვისა ჩვენს ახალგაზრდულ სულის-კვეთებაშიაც უნდა აღიბეჭდოს—მაგრამ ეს აღბეჭდა სასიკვდილო კი არ უნდა იყვეს ჩვენი ენერჯისათვის, არამედ ახალი ძალის შემმატებელი.

მეორე მხრივ მით უფრო საყურადღებოა ეს კონფერენცია, რომ მან ახალ, უფრო ფართო ნიდაგზე უნდა დააყენოს ჩვენი მომავალი მუშაობა. თუ აქამდის მხოლოდ მოწაფეობა იყო შეკავშირებული, ეხლა მან ხელი უნდა ჩასჭილოს ახალგაზრდა მუშებს და სტუდენტებს. ინტელიგენტურ ძალების და მუშების ეს კავშირი მით უფრო საჭიროა, რომ ჩვენი მოსწავლე ახალ-გაზრდობა თავიდანვე დაუახლოვდება იმ ძალას, რომელსაც უნდა დაეყრდნოს შემდეგ თავის მუშაობაში ე. ი. მუშებს.—ჩვენი ორგანიზაცია თავისი ტიპით უნდა დაემზავდეს ევროპის და ამერიკის ახალგაზრდა სოციალისტთა ორგანიზაციებს...

ამას გარდა აქამდის სხვა და სხვა დაბეგსა და ქალაქებში დაქსაქსულ ძალებს ერთს ცენტრში უნდა მოეყაროს თავი და ჩვენი ორგანიზაცია უკვე ფაქტიურად შექმნეს ამიერ-კავკასიის ახალგაზრდა მარქსისტთა ორგანიზაციით

გამო მხრულ ამხანაგებო!

დიდი საქმე გვაქვს გასაკეთებელი და დაფიქრებით და ახალგაზრდული სიხალისით შეუდგეთ მას!

ჩვენი უურნალი და „ერთობა“.

„ერთობამ“ შემდეგი წერილი უძღვნა ჩვენი ურნალის გამოსვლას:

„ამიერ-კავკასიის ახალგაზრდა მარქსისტურ შესაფერი ორგანიზაცია მოაწყეს და მათ ყოველკვირეული სამეცნიერო საპოლიტიკო და სალიტერატურო უურნალი „ახალი კვალი“ გამოსცეს უურნალის პირველი ნომერი ფრიად სასიამოვნო და სეროზულ ნაშრომის შთაბეჭდლებას ახდენს აქ მოთავსებულ წერილების შინაარსი აშკარათ დღედებს, რომ ორგანოს ხელმძღვანელები და თანამშრომლები საქმარისათ ვასცნობიან მარქსის სკოლაურ და ეკონომიურ თეორიას, მათ სისწორე შეუთვისებიათ მარქს-ენგელსის კლევითი მეთოდ და ყოველ საზოგადოებრივ მოვლენას გარკვეულს აშუქებენ.

ეს მოვლენა ადგილობრივი მუშათა კლასისთვის სასიამოვნო მოვლენათ უნდა ჩათვალოს ჩვენი პროლეტარიატი ერთობ ღირებია მარქსისტული ცოდნამეცნიერებით აღჭურვილ ინტელექტური ძალებით, განსაკუთრებით სუსტათ გენობილები არიან მათქისიშს ახალგაზრდები და ასპარეზე ახალგაზრდობის შეკავშირება და მუშაობა დიდათ სიმედო და სასიხარულოა.

დასავლეთ ევროპაში—განსაკუთრებით გერმანიაში, სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ ახალთაობის და ახალგაზრდობის მარქსისტულათ აღზრდა გავრთნას ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია. მაკარგა ხანია შექმნეს ახალგაზრდათა ორგანიზაცია და მათთვის შესაფერი სასწავლებელიც კი დაარსეს ამ სასწავლებელში იზრდება მომავალი თაობა, რომელიც შემდეგში პროლეტარიატის მოძრაობა გვერდში ამოუდგება და მას შესაფერ ხელმძღვანელობას გეუწვევს. ჩვენში ასეთი ორგანიზაციის ინციტორობა თვით ახალგაზრდებმა იკისრეს და ეტყობა საგრძნობ ძალასაც წარმოადგენენ. ვუსურვებთ ამ ახალგაზრდათა ორგანიზაციას თავის გარემოში ჩვენი მომავალი თაობის მრავალი რიცხვ შემოეკრიბოს, და თავიანთ წრიდან გამოზარდოს ისეთი პირები, რომლებიც პროლეტარიატის მოძრაობას სთავებში ჩაუდგებიან და მუშათა კლასის საუკეთესო იდეოლოგები იქნებიან“.

მარქსიზმის ფილოსოფიური ფილიანი.

I

ზოგადი პრინციპები.

რუსეთის რევოლუციის ხანაში, როდესაც პრაქტიკული მიზნები ყველას თვალწინ უდგას, თეორია ჰკარბათვის სიდიადეს. თეორიული კითხვები საზოგადოთ ფილოსოფიური კერძოდ ყოველ მოძრაობის დროს უკონს იკარგებიან და უკანასკნელ ხარისხის ადგილს იკავებს. თანამედროვე რუსეთს დიდი და მწვავე საკითხები გადასაჭრელი. ამიტომ ბუნებრივი მოვლენაა, რომ პრაქტიკა სჭარბობს თეორიას. ასეც ხდება ეხლაც რუსეთში. ვის აწუხებს ეხლა წმინდა თეორიული კითხვები, ვის აწუხებს ფილოსოფიური პრობლემები, დესაც რუსეთის რევოლუცია ითხოვს საქმეს და არა ბრაკს და თეორიებს. ასე ფიქრობს უმრავლესობა.

ჩვენ აღენიშნავთ მხოლოდ ფაქტს, ხოლო ამ მოვლას სრულიად არ ვეთანხმებით. ეს მოვლენა არ არის რევოლუციური თვისება თანამედროვე აზროვნებისა. ასე ყოველთვის დიდ მოძრაობის დროს. ასე იყო 1905 წელს. ხოლო მაშინ მარქსისტულ ფილოსოფიის ორიენტაციდან გაისმა პროტესტი ამის წინააღმდეგ.

პლენანოვმა დიდის ძალით გამოილაშქრა ამ თეორიული საკითხებისადმი ინდიფერენტისმი წინააღმდეგ, ნაკლები ძალით გამოვიდა ბოგდანოვი. ბოგდანოვის აზრს ასე ასაბუთებდა:

„საჭიროა ნათლად ვხედავდეთ, რომ სწორეთ ვიყავით თეორია მით უფრო საჭიროა, რაც შორია მიზანი, უფრო რთულია და ჩქარია მოძრაობა. მნიშვნელოვანი ფილოსოფიური მსოფლ-მხედველობის ზრდისა დამოუკიდებელი გარეშე ცხოვრების ინტენსივობაზე. ვინც იტყობს, რომ დამოკიდებულება ფილოსოფიურ თეორიას და პოლიტიკურ პრაქტიკის შუა არ არის არსებითად დიდ შეცდომაში შედის და შემდეგში შესაძლებელი არა ნაკლები დიდი პრაქტიკული შეცდომები უნდა“ *).

ამის და მიხედვით ჩვენ შეუძლებლად მიგვაჩნია არა მთლიანად მარქსიზმის ფილოსოფიური „საფუძველზე“. ყოველსა გავარკვიოთ რაში მდგომარეობს მარქსისტული ფილოსოფია, რა მდგომარეობაშია იგი და რას უნდა სიტყვა „მარქსიზმის ფილოსოფია“.

მარქსისტებს შორის, როგორც რუსეთში, ისე დასავლეთშიც, არის ორი დიდი მიმდინარეობა.

პირველ მიმდინარეობას საფუძველად უდევს ის მოსაზრება, რომ მარქსიზმი ფილოსოფიურად შეუმუშავებელი არა აქვს საკუთარი ცოდნის თეორია, იგი არ უდევს განსაკუთრებულ მსოფლ-მხედველობას. ის ფილოსოფიური შენიშვნები, რომელნიც მარქს-ენგელსის

ცალკე ნაწერებშია გაბნეული, არა თუ სისტემას არ შეიცავენ, თავის თავად იმასაც არ გვეუბნებიან გარკვევით რომელი თანადროული ფილოსოფიური სისტემის მიმდევარნი იყვნენ მარქს-ენგელსი. ამის და მიხედვით შევირდებს ვალათ აქვთ მარქსიზმის გაფართოება, მისი მსოფლ-მხედველობის გადასწავლა.

ამ მიმდინარეობის სხვა და სხვა მიმართულებათა წარმომადგენელნი თავისებურათ ასაბუთებენ მარქსიზმის გადამსწავლებას და თავისებურათ აფართოებენ მარქსიზმს. მარქსიზმი ფილოსოფიურად, არ არის შემუშავებული, ჩვენ უნდა შევქმნათ ფილოსოფიური საფუძველი მარქსიზმისათვის ან იგი აზრზე სდგას ერთი ჯგუფი მარქსისტ-ფილოსოფოსებისა (ი. დიკენი და მისი მიმდევარნი).

წინააღმდეგი აზრისა მეორე ჯგუფი ბოგდანოვის მეთაურობით:

„მარქსიზმს ფილოსოფიური საფუძველი არ სჭირია: მარქსიზმი თვით არის საფუძველი, ჩვენ მხოლოდ გვინდა შევქმნათ ფილოსოფიური სისტემა ამ საფუძველზე-ო. და ბოლოს მესამენი: მარქსიზმი ერთის მხრივ სოციალურ-ეკონომიური დოქტრინაა, მეორეს მხრივ კი ერთგვარი მეთოდია ისტორიული ცოდნისა. მაშასადამე, მარქსიზმი არ არის თავის თავით მსოფლ-მხედველობა. მარქსიზმს უნდა დაერთოს ფილოსოფიური სისტემა და იგი შეიქმნება მსოფლ-მხედველობათ.

ამგვარ სახეებს იღებს პირველი მიმდინარეობა. მეორე მიმდინარეობა, რომელსაც პლენანოვი და აქსელროდი უდგას სათავეში, იცავს იმ აზრს, რომ მარქსიზმში არის მთლიანი მსოფლ-მხედველობა, არის ფილოსოფიური სისტემაც.

როდესაც პირველ მთავარ მიმდინარეობაში არის ბევრი სხვა და სხვა მიმართულება, მეორე მიმდინარეობაში მეფობს (ცოტათ თუ ბევრათ) ერთგვარი და ერთნაირი აზროვნება.

და აი ამ მიმდინარეობათა და მიმართულებათა შორის დიდხანია კამათი გამართული; და ვინ იცის როდის დამთავრდება (თუ კი დამთავრდება!) ეს კამათი. საინტერესოა ის მოვლენა, რომ მარქსისტულ ფილოსოფიის ყველა წარმომადგენელი ერთმანეთს იდეალიზმში სდებენ ბრალს. პლენანოვი და ილინი (ლენინი) ყველა არა თანამოაზრეს „მახისტებს“ (მახის ფილოსოფიის მიმდევრებს), იდეალისტებს უწოდებენ. „მახისტ“ ბაზაროვის თავის მხრივ პლენანოვის ფილოსოფიური სისტემა მისტიციზმის ერთ-ერთ სახეთ მიაჩნია.

იუშევიჩი ბოგდანოვის სისტემას (ე. წ. ემპირიო-მონიზმს) სპირიტუალიზმად ათვლის, ხოლო ბოგდანოვი იუშევიჩის პლატონისტად მსახავს, რომელიც ჩქარა მისტიციზმით დაათავებს...

როგორი უნდა იყოს მარქსიზმის ფილოსოფია? აი ის კითხვა რომელსაც ჩვენ უნდა გავცეთ პასუხი.

მარქსიზმი არ არის მხოლოდ სოციალურ პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიური მოძღვრება, „მარქსიზმში, როგორც ამბობს იუშევიჩი, არის ტენდენცია, არის

) იხილეთ ბოგდანოვი: „Эмпириомонизмъ“ წიგნი III ნაკვეთი II.

შინაგანი ძალა განვითარებისა, რომელიც ჰქდის მას არა მხოლოდ კერძო სოციოლოგიურ მოძღვრებად. არამედ მთლიან და დიად მსოფლ-მხედველობათა**).

იგი არ არის მხოლოდ მეცნიერული სისტემა. იგი იმავე დროს განსაზღვრულ კლასის იდეოლოგიაა. როგორც პროლეტარიატის იდეოლოგიას, მარქსიზმს არ შეუძლია შეუერთდეს ყოველ სისტემას. ვერ შეუთრგდება იგი იდეალიზმსაც, რადგან ფილოსოფიის ისტორიაში იდეალიზმი ასრულებდა და ეხლაც ასრულებს კლერიკალიზმის ფილოსოფიურ როლს. ამიტომ მას აქვს ყოველთვის ანტი-დემოკრატიული თვისებები. იდეალიზმი არსებობდა თელოლოგიურია (მოძღვრება იმაზე, რომ ბუნება ასრულებს რაიმე მიზანს), და როგორც ასეთი, იგი ყოველთვის ნებით თუ უნებლიეთ თეოლოგიური სისტემაა.

ამით მარქსიზმი ითხოვს ფილოსოფიისაგან რომ იგი, (თუ კი მას სურს შეიქმნას მარქსისტულ ფილოსოფიად) იყვეს ანტი-იდეალისტური, **მატერიალისტური, პოზიტიური. მატერიალიზმი აქ ნიშნავს ანტი-იდეალიზმს, როგორც ეს ესმოდათ თვის მარქს-ენგელსს.**

ხელო იმის თქმა, რომ მარქსისტული ფილოსოფია უნდა იყვეს არა იდეალისტური არ არის საკმარისი: მარქსიზმში არიან ისეთი ელემენტები, რომელნიც მეტათ განსაზღვრავენ ფილოსოფიას. ამ ელემენტებში უმთავრესი ალაგი უჭირავს, ეგრეთ წოდებულს დიალექტიკას.

რაში მდგომარეობს დიალექტიკა და რას ითხოვს იგი მარქსისტულ ფილოსოფიისაგან?

დიალექტიკაში უნდა გავარჩიოთ რამოდენიმე მომენტის მხარე. მასში პირველ ყოვლისა არის მომენტი ისტორიზმისა, პრინციპი განვითარებისა, მსოფლიოს ცვალებადობისა. ყველაფერი მიმდინარეობს, ყველაფერი მოძრაობს—აი მისი პირველი და უმთავრესი ფორმულა მოძრაობენ ყოფის ფორმები (формы бытия), მაშასადამე მოძრაობენ ცოდნის ფორმები (формы познания) ამ გვარათ დიალექტიკა ნიშნავს **არა მარტო ისტორიზმს დინამიზმს, არამედ რელატივიზმსაც.**

და ბოლოს დიალექტიკის მესამე მხარეს შეადგენს **სინტეტიზმი**, მოძღვრება იმის შესახებ რომ მსოფლიოში ყოველივე დაკავშირებულ-დამოკიდებულია ერთი მეორისაგან და ცალკე ელემენტები მსოფლიოში არსებობენ მხოლოდ ამ კავშირში და არა დამოუკიდებლად, არა ინდივიდუალურად.

ამით დიალექტიკა უარჰყოფს ყველა აბსოლიუტებს, ყოველ აბსოლიუტურს. იგი უარჰყოფს აბორიონიზმს, როგორც სწავლას აზროვნების უმაღლეს ფორმებზე, უარჰყოფს ყოველ სუბსტანციას. სინტეტიზმი დიალექტიკაში აძლიერებს აზროვნების და ყოფის ამ ანტი-აბსოლიუტურ ტენდენციას. გარდა ამისა სინტეტიზმი გვეუბნება შემდეგს: თუ არის „ა“-ნი არის „ბ“-ანიც; უ—„ა“-ნით არ არსებობს „ბ“-ანიც. ეს არის გაფართოებული კორელა-

ტივიზმი, რომლის აზრით არ არსებობს არაფერი ცოცხალი; არსებობს მხოლოდ კავშირი და დამოკიდებულება. ყოველი მოვლენა, ყოველი საგანი არსებობს სხვა ერთათ, რომელთანაც იგი ურთიერთობაშია.***)

დიალექტიკა, როგორც ასეთი, არის ნაწილად მარქსიზმისა; ამით იგი საზღვრავს, ავიწროვებს იდეოლოგიურ სისტემათა რიგს, რომელიც შესაძლებელია შეუთრგდეს მარქსიზმს.

და ბოლოს არის ერთი ელემენტიც, რომელიც კიდევ მეტად საზღვრავს ამ ფილოსოფიურ სისტემას: ეს არის ისტორიული მატერიალიზმი. თუ მატერიალიზმი გვაქვს დიალექტიკა, ჩვენ ვლაპარაკობთ შეცდომების და ცოდნის (сознание и познание) ფორმათა ვითარებაზე. თუ კი ამასთანავე გვაქვს მხედველობა ისტორიული მატერიალიზმი, მაშინ ჩვენ **ცოდნა** გვეუბნება როგორც ორგანიზმის საზოგადოთ, და ადამიანთა მოთ, ერთგვარი შეფარდების ფორმა (форма существования) არსებობისათვის ბრძოლაში. ვინც ისტორიული მატერიალიზმის თვალსაზრისზე სდგას, მას **ცოდნა** ესმოდეს, **როგორც ერთგვარი ბიოლოგიური რეაქცია**.

ნელ-ნელა ჩამოვაშორეთ ჩვენ მარქსიზმის მსხვედველობას სხვა და სხვა ფილოსოფიური სისტემების მატერიალიზმის ზოგად ცნებით, როგორც ანტი-იდეალისტურ მოძღვრებით, ჩვენ დავშორდით ბევრს იდეალისტურ სისტემებს. დიალექტიკის დინამიზმით, რელატივიზმით და სინტეტიზმით უფრო მკაფიოთ გამოჩნდა მარქსისტული ფილოსოფიის ხასიათი. ბოლოს, შეხედულვებამ ცოცხალი როგორც ბიოლოგიური რეაქციაზე, ერთ და იმავე გამოხატა მარქსიზმის ფილოსოფიის არსი და დავგვირგვინა იგი (მარქსის ფილ.) არც ძალიან განსხვავდება მედროვე მეცნიერულ ფილოსოფიისაგან.

აქ, მარქსიზმის სოციოლოგიზმის მიჯნაზე მარქსიზმის სპეციფიური ფილოსოფია.

აი ამ მიჯნაზე სდგანან და ამ მიჯნის გაღწევა სურთ მარქსისტ-ფილოსოფოსებსა, რათა შექმნან სპეციფიური მარქსისტული ფილოსოფია.

ა. ბოგდანოვს აქვს თავისი საკუთარი ფილოსოფიური სისტემა ეგრედ წოდებული **ემპირიომონიზმი**, რომელიც მისი აზრით „გამომდინარეობს მარქსის სოციოლოგიზმიდან, წარმოშობს (воспроизводит) ზოგადად მასში თანამედროვე საზოგადოების უმთავრეს მსხვედველობებს და პროლეტარულია თავის ტენდენციებით“***).

რამდენად არის ეს სისტემა მეცნიერული და რამდენად მარქსისტული—ამაზედ შემდეგში ვიტყვი.

სტემის განხილვის დროს.

***) სინტეტიზმი დიალექტიკაში ეთანხმება სოციოლოგიურ კონცეპციას; მაგ., მარქსისტულად არის სოციოლოგიური შეხედულება საზოგადოებაზე. იგი სოციოლოგიური ერთეულში ხედავს ცენტრს ცალკე პიროვნებაში.

****) იხ. ბოგდანოვი: „Эмпириомонизм“ III სტატია „Самопознание философия“ გვ. 157-4

***) იხ. Юшкевич „на тему дня“ Сборник „Вершины“ გვ. 373.

ბაზაროვი ბევრში ეთანხმება ბოგდანოვს, ხოლო ფილოსოფიაში იგი მეტ ყურადღებას აქცევს პრაქტიკულ მხარეს. მასში არის სქემა დიდი ფილოსოფიური სისტემისა „მოქმედების ფილოსოფიისა“ (философия действия). ეს სისტემა მისი აზრით არის ერთათ ერთი მარქსისტული ფილოსოფია ****).

იუშევიჩის ფილოსოფია თავის მხრივ გამომდინარეობს არა მარქსიზმიდან, არამედ მეცნიერებიდან და მიდის მარქსიზმისაკენ. მისი აზრით მარქსიზმში, უკეთ, ისტორიულ მატერიალიზმში ორი მხარეა: სოციალურ-ფსიხოლოგიური, ე. ი. მდგომარეობის და შეგნების ურთიერთობა, და სოციალურ-კოსმიური. ეს მეორე ნიშნავს პროცესს კაცობრიობის და ბუნების შორის. ამ სოციალურ-კოსმიურ მხარესთან აქვს საქმე იუშევიჩის ფილოსოფიას *****).

შეიძლება ამის შემდეგ ლაპარაკი მარქსიზმის ფილოსოფიურ სისტემაზე, თუ უნდა ვილაპარაკოთ სისტემებზე? რასაკვირველია, ჩვენ თვალებს ვერ დაეხუჭვით, სინამდვილეს გვერდს ვერ აუხვევთ: არსებობს არა ერთი, არამედ რამოდენიმე სისტემა მარქსიზმის ფილოსოფიაში. მაშასადამე, თუ ერთია რომელიმე ქეშმარიტი, სხვა დანარჩენი შემტლარი იქნებოდა. ხოლო კითხვა ეხლა შემდეგია: რომელი სისტემა ჩაითვალოს ქეშმარიტ-მარქსისტულ სისტემად? ამაზედ ჩვენ ზემოთაც ვილაპარაკობდით. ეხლა ცოტა გავაფართოოთ ჩვენი პრინციპი.

ყოველ მარქსისტულ სისტემას უნდა მიუდგეთ ორის საზომით. პირველი არის ტრანსცენდენტური მეთოდი იდეოლოგიათა განხილვისა; მეორე მათი იმანენტური ანალიზი. პირველი არის სოციოლოგიური საზომი (критерій). ამ საზომით ჩვენ ვებლმძღვანელობდით, როდესაც უარყავით იდეალიზმი. ეს სოციოლოგიური საზომი (ანუ როგორც ზოგი ეძახის ტრანსცენდენტური მეთოდი იდეოლოგიათა განხილვისა) ისეთი საზომია, რომლის ძალითაც ჩვენ უარყავით ზოგიერთ ფილოსოფიურ კონცეპციებს, სისტემებს, როგორც პროლეტარიატის აზროვნების წინააღმდეგს.

მეორე, იმანენტური განხილვა იდეოლოგიათა არის საზომი გნოსეოლოგიური. გნოსეოლოგია ანუ ცოდნის თეორია (теорія знання, теорія пізнання), არის ქეშმარიტების თეორია. იგი განხილავს ცოდნას ქეშმარიტების თვალსაზრისით. ამიტომ გნოსეოლოგიური საზომი დამყარებულია პირდაპირ თანამედროვე მეცნიერებაზე და ლოლიკაზე.

ეს ორი სხვა და სხვა საზომია. შეიძლება მათი შერიგება თუ არა? აი კითხვა, რომელიც უშთაერესი კითხვაა მარქსისტულ ფილოსოფიისა. თუ არ შეიძლება

****) იხ. ბაზაროვი „На два фронты“ და კრებულში „Очерки по философии марксизма“ სტატია „Мистицизмъ и реализмъ нашего времени“ გვ. 25,55 და 69.

*****) იხ. იუშევიჩი „Материализмъ и критическій реализмъ“ ადგილები ემპირიოსიმვოლიზმზე.

მათი შერიგება, მარქსიზმი უნდა განშორდეს ყოველგვარ ფილოსოფიას, იგი უნდა იყოს მხოლოდ სოციალურ-პოლიტიკური, და სოციალურ-ეკონომიური მოძღვრება. ჩვენ მაშინ ნება არა გვაქვს ვილაპარაკოთ მთლიან მარქსისტულ მსოფლ-მხედველობის შესახებ.

თუ კი შეიძლება ამ ორი პრინციპის, ამ ორი საზომის შერიგება, მაშინ რომელიმე სისტემაში თუ თანამედროვეში არა, მომავალ სისტემაში მაინც უნდა შერიგდეს...

მარქსისტული ფილოსოფია საჭიროებს ამ ორი საზომის შერიგებას: პირველი პრინციპი საჭიროა, რათა თვით ფილოსოფიური სისტემა იყოს მარქსისტული.

მეორე პრინციპი საჭიროა, რათა იგი (ეს სისტემა) იყოს მეცნიერული.

კ. ბაქრაძე

ქარხნის ხმაური

ფართოთ გადაშლილ ქალაქის ქუჩებს თავს დასტრიალებს მტვერი და ბოლი...

ათას მანქანის გრუხუნ-გრიალი ეს ხმა ქარხნიდან ამოასროლი.

გესმით ამ ხმაში ტკბილი ბასი? გესმით თანხმოება, კავშირი ძმური?.. გესმით სიმღერა თავისუფლების? ეს—ქარხნისა მხოლოდ ხმაური!..

იქ მანქანასთან მოძრაობს მუშა ფართოთ გაშლილ მკერდს უშეწვევებს ძალა ღუბჭირ ცხოვრებით ნაწრთობი აზრი თვით ამ ცხოვრებამ მას შეუცვალა.

ჰხედავთ მის გულში იმედის სხივი როგორ ციმციმებს ნაშ-სამურათი?! იცოდეთ ყველამ, რომ ეს ციმციმი გარდაიქცევა ქარხნის ხმაურათ!..

და აი მაშინ ძმური კავშირი დროშას აღმართავს გამარჯვებისას, თანასწორობის ნორჩი ასული ჰიმნს ივალბობებს ჩაგრულთ შევებისას.

დაჰვერაგს სიო, ფრთას გაშლის ზეცა მოვევლინება დილა მზიანათ...

გაქრება ქვეყნათ ყვითელი ლაქა თავს იგრძნობს ყველა აღამიანათ!..

მ. მირზაშვილი.

ეროვნული პროლეტარიატის და მარქსიზმი.

II.

სოციალ-დემოკრატიის ეროვნული პროგრამა.

თანამედროვე ხანაში ერი იღებს მონაწილეობას საერთო საკაცობრიო ცხოვრებაში, როგორც ერთი მთლიანი, განსაკუთრებული კულტურული ერთეული. შინაურ სამოქალაქო ცხოვრებაში ერი დაყოფილია სხვადასხვა კლასებათ, მათ შორის სასტიკი, დაუცხრომელი პოლიტიკური და ეკონომიური ბრძოლა გაჩაღებული. ეს ბრძოლა—ბუნებრივი და აუცილებელია ისტორიულ პროგრესისათვის. კლასთა ბრძოლა—ეს ხომ ისტორიის ჩარხია. მაგრამ ეს ხდება შიგნით, ეროვნულ ფარგლებში. იმ დროს კი, როდესაც ერს ვარდენ ემუქრებიან, მის სასიცოცხლოს ედავებიან—მაშინ დაინახავთ ერთ ერს, მკიდრით გაერთიანებულს თავგანწირულ ბრძოლაში. აიღეთ თანამედროვე საფრანგეთი, ბელგია. ბელგიის მაგალითი საუკეთესო დამამტკიცებელია ჩვენი დებულების სისწორისა. აი რას წყურდა ამის შესახებ 1894 წელს „კვალში“ ჩვენი პუბლიცისტი ნოე ყორღანი: „...ხალხი გრძნობს თავის თავს ერთად, ჭირში და ლინში განუყრელად, აქვს წარმოდგენა თავის „მე“-ზე და ამას შეგნებულად იცავს. მაგ. ფრანგები, არისტოკრატია იყოს, თუ დემოკრატია, ლიბერალი, თუ რადიკალი, ეროვნობის საქმეში ყოველთვის სრულს ერთობას იჩენენ აზრებისას, მიმართულებისას და გულისთქმისას. თუმცა შინაურ ცხოვრებაში მუდამ და დაუღალავად ებრძვიან ერთმანეთს, მაგრამ ერთად ღებებიან, ერთ დროში ქვეშ იკრიბებიან, თითო მეორისათვის თავსა სდებენ, როცა მათ ეროვნულ ერთობას ახსებობას განსაცდელი რამ მოეღოს, როცა ვარდემ მტერი მიჯნას ვადმოსცილდება და ქვეყანას წაღვეს უპირებს. ამ შეათხვევაში იღვიძებს დროებით მიძინებული ერთ-სულონობა და ერთი მეორის დაუდგრომელი მტერნი საომარ ველზე ხელი-ხელ გაყრილი გამაღიან“ (ყურსივი ჩვენია). აი ეს სიტყვები ნათლად მოწმობენ იმას, რომ ერი დღეს ერთი განუყრელი, მთლიანი ორგანიზმია.

და აი იმისათვის, რომ ეს ორგანიზმი სოციალ-დღეს და ვითარდებოდეს, აუცილებელია, — შეიძინოს ერმა ისეთი ორგანოები, რომელნიც გაუძღვებიან მის საერთო ეკონომიურ, პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებას.*)

*) აკაცი ჩვენელი ასე მოსწრებულად ვადმოგვეცემს ამ აზრს. „ერი ვერ ერობს, ნუ გვაძოთ მისი მომავალი, თუ მან ადრე თუ გვიან ვერ მოიპოვა ხსენებული (საკირო უფლებრივი.—მ. ხ.) ორგანოები. დამოკიდებული ერი, საჯარო უფლებას მოკლებული ერი, ემსგავსება უმოძრაო, გასახტებულ სხეულს, რომლის ორგანოები; ხელი, ფეხი, თვალი, ყური და სხვა ვარჯიშობის უქონლობით თანდათან ღუნდება, კარგავს სიცოცხლის უნარს“.

მერე რა სახის უნდა იყვნენ ეს ორგანოები, რა ვეარ უფლებებით აღჭურვილი? აი ამ კითხვაზე სხვა და სხვა ნაირათ უპასუხებენ სოციალ-დემოკრატიის წარმომადგენელი.

არ შეეხებოთ ყველა მიმართულებებს, აღენიშნავთ მხოლოდ იმას, რომელიც ჩვენ ყველაზე სწორეთ და საფუძვლიანათ მიგვაჩნია.

ჩვენ ხშირათ შეგხვდებით სოციალისტურ და დემოკრატიულ პარტიათა პროგრამებში ასეთ მუხლს: „ერს ენიჭება სრული უფლება თვითგამორკვევისა“. ეს იმას ნიშნავს, რომ ყოველი ერი თავის ბედს თვითონვე სწყვეტს, სხვის დაუკითხავათ. მისი გადაწყვეტილების წინააღმდეგ ჩვენ ვერ წავალთ. ეს იქნებოდა ერის უფლებათა უპატივემლობა, მისი ზრახვათა შეუტრაცხევა.

ამ პრინციპის მიხედვით, არავის არა აქვს უფლება ჩაერიოს ერის შინაურ ცხოვრებაში, აუკრძალოს მას ისეთი ეროვნული ორგანოების შექმნა, რომელნიც მას საუკეთესოთ მიაჩნია, ერს შეუძლია სრულიათ გამოეყოს კიდევ სახელმწიფოს, შექმნას თავისი დამოუკიდებელი სახელმწიფო, სუვერენობით, უზენაესობით აღჭურვილი.

სოციალ-დემოკრატია ასეთ გადაწყვეტილებას, როგორც ერის ნებისყოფის ვადაწყვეტილებას, ვერ შეებრძობება.

მაგრამ ამასთან ერთათ უნდა ხაზგასმით აღინიშნოს, რომ სც-დემოკრატია, პროლეტარიატის პარტია, რა თქმა უნდა, ვერ იქნება ერთგული დამცველი ერის ყოველგვარ მოთხოვნისა. შეიძლება ერის უმრავლესობა გააჟვეს ისეთ ვხას, რომელიც ეწინააღმდეგება პროლეტარიატის და სოციალიზმის დღევანდელ ინტერესებს. ამიტომ ს.დ. პარტიის მოვალეობა მშრომელი მასის წინაშე და ერის უფლება, იმ ერის, რომელიც შესდგება სხვა და სხვა კლასისაგან, არ არის ერთი და იგივე.

თუ ჩამორჩენილ ერში ვაბატონებულია თავადახანურობის ან ბურჟუაზიის ვაგლენა, და ერი იცავს ისეთ ეროვნულ პროგრამას, რომელიც უპირველეს ყოვლისა ამ კლასთა ინტერესებს ემსახურება, ამ შემთხვევაში სოც-დემოკრატია ვამოდის თავისი ეროვნული პროგრამით და დაუღალავ ბრძოლას ეწვევა მისი განხორციელებისათვის.

ჩვენ ვამოვლდებართ პროლეტარიატის ინტერესებდგან და ამიტომ დღეს ჩვენ თავგამოდებით ვიცავთ დემოკრატიას.

ჩვენ არ ვივიწყებთ იმას, რომ მშრომელი მასა მიადწევს სოციალიზმს მხოლოდ დემოკრატიულ წესწყობილების საშვალებით. ამიტომ დემოკრატისმის, პოლიტიკურ თავისუფლების სრული განხორციელება—ეს არის ჩვენი უპირველესი მოთხოვნილება დღეს დღეობით.

ჩვენ უკვე ვივლიართ ის აზრი, რომ დემოკრატიის ვაძლიერება შეუძლებელია ვარდემ ეროვნულ თავისუფლებისა. კაუტკის შეხედულებით, დამოუკიდებელ და თავისუფალ ერში დემოკრატია ადვილათ ვაშლის ფრთებს და სამუდამოთ ვანამტკიცებს თავის ბატონობას.

აი ამიტომ ეროვნულ თავისუფლებისათვის ბრძოლა

ყველაზე უფრო პროლეტარიატის და დემოკრატიის ინტერესებს შეიცავს. როდესაც ერი დამონაგებული და ყოველმხრივ შევიწროებულია, მოკლებულია ისეთ ელემენტარულ უფლებასაც კი, როგორც არის სამშობლო ენაზე თავისუფალი ლაპარაკი—ენი იტანჯება ამის გამო ყველაზე მეტათ? რა თქმა უნდა ფართო მასა, მატერიალურათ დაბეჩავებული, გადატაკებული. შეძლებულ კლასებს ყოველთვის ეძლევათ საშვალება შეისწავლონ სხვა და სხვა ენა და იცხოვრონ შეუვიწროვებლათ. ხალხს კი, რომელმაც მხოლოდ თავის სამშობლო ენა იცის, მის გარეშე გასაქანი არა აქვს.

აი ყველა ეს აზრები გათვალისწინებული უნდა გვქონდეს, როდესაც ჩვენს ეროვნულ პროგრამაზე ვლაპარაკობთ.

ერის თვითგამორკვევის უფლება—ეს კეთილშობილი და ლამაზი სიტყვებია, ყოველ შემთხვევისათვის საჭიროა ამ პრინციპს რეალური შინაარსი გამოვუნახოთ.

ჩვენ გავარკვეთ უკვე ცნება—ერი. ერი—ერთი მთლიანი კულტურული ორგანიზმია, რომელიც გაერთიანებულია ეკონომიურათ და სულიერათ განსახვდრულ ტერიტორიაზე.

აი ეს, ასე ვთქვათ, ეროვნული ტერიტორია, სამშობლო მიწა-წყალი დიად როლს თამაშობს ეროვნულ კულტურის აღორძინებაში და განვითარებაში. უმიწაწყლო ერი, გაბნეული მიეღს დედამიწაზე ვერ განვითარდება, როგორც ერთი მთლიანი კულტურული კავშირი. რა დარჩათ საერთო ქართველ და ინგლისელ ებრაელებს? მხოლოდ ის, რომ ერთნიც და მეორენიც თავის თავს ებრაელებს უწოდებენ. მაგრამ შეიძლება ამის გამო ლაპარაკი იმაზე, თითქმის ყველა ისინი ჩამბული იყვნენ ებრაელ ერის კულტურულ ცხოვრებაში? რასაკვირველია, არა!

ის ერი, რომელიც მჭიდროთ არის დასახლებული ერთ ტერიტორიაზე გაცილებით უკეთეს პირობებში იმყოფება, ვიდრე ის, რომელიც გაბნეულია სხვა და სხვა ქვეყნებში.

ტერიტორიალური ერი, განსახვდრულ ეროვნულ ტერიტორიის პატრონი, ქმნის ეროვნულ ცხოვრების მოსაწესრიგებლათ ტერიტორიალურ ორგანოებს. უმაღლეს ტერიტორიალურ ორგანოს წარმოადგენს სახელმწიფო, რომელიც აღჭურვილია უზენაესობით (სუვერენიტეტით) და სრულიათ დამოუკიდებლათ აწარმოებს ქვეყნის საქმიეებს.

აი ეს დამოუკიდებელი ეროვნული სახელმწიფო შეადგენს თანამედროვე პროლეტარიატის ეროვნულ მიწრაფებას.*) მოვისმინათ კაუტსკის სიტყვები ამის შესახებ: „მშრომელი მასა მიიღტვის პოლიტიკურ თავისუფლებისადმი და დემოკრატიისადმი... იგი მოითხოვს ხალხის სრულ სუვერენიტეტს, მას უნდა თავისუფლათ გამოარკვიოს თავისი ბედ-იღბალი. ის ეწინააღმდეგება ყოველგვარ ძალდატანებას, როგორც პიროვნების, კლა-

სის, ისე რომელიმე სხვა ერის მხრით.“ „ეროვნული დამოუკიდებლობა—აი ამაში გამოიხატება მუშათა კლასის მოთხოვნები.“**) კაუტსკის ფორმულაა—ერთი ერი—ერთი სახელმწიფო. ამ ფორმულას საესებით იზიარებს ნ. ჟორდანი. აი რას სწერდა ის თავის ფელეტონებში ამ ომის დროს: „...მეტყვიან: განა შეიძლება წვიროდ ნაციონალურ სახელმწიფოების არსებობა და თავისუფლათ განვითარება დიდ სახელმწიფოების გვერდით, რომელნიც არ ინდობენ პატარა ერთ თავის იმპერიალისტური მიზნის განსახორციელებლათ? ეს მართლაც შეუძლებელია, თუ იმავე დროს არ მოხდა ორი გარემოება: თუ წვირილი სახელმწიფოები არ შეერთდნენ ფედერატიული კავშირით და არ მოისპო ევროპაში სადამოქონო ომი.

პირველნაირი შეერთება უნდა გავრცელდეს დიდ სახელმწიფოებზედაც და ამ გზით დაარსდეს ევროპის ფედერაცია თავისუფალ ვაჭრობის ნიდაგზე. ამით იმპერიალისტურ გამანადგურებელ პოლიტიკას ფრთა შეეკეცება და თუ იმავე დროს სავალდებულო მდიდაროული სასამართლოც დაარსდება—ომი და წვიროდ ერების აბუჩათ ავდება იშვიათი შეიქნება. ამ ნიართ, ერთი ერი—ერთი სახელმწიფო სწყვეტს ნაციონალურ კითხვას და ეს იმავე დროს ეთანხმება კაცობრიობის ისტორიულ განვითარებას“.

ამ რიგათ ჩვენი იდეალი სრული დამოუკიდებლობაა. მაგრამ დღეს დღეობით არსებობს ისეთი პირობები, რომელნიც ხელს უშლიან ამ იდეალის განხორციელებას.

მოვიყვანთ კიდევ ორიოდ სიტყვას კაუტსკის თხზულებიდან ჩვენი აზრის დასასაბუთებლათ: „როგორც ბევრი სხვა იდეალები, ისე ეს იდეალი ყველგან ვერ განხორციელდება საესებით. ზოგიერთ ნაციათა სახელმწიფოში არიან ისეთი ერნი, რომელთაც ეგოგრაფიული მდგომარეობა და ისტორიული პირობები ხელს უშლიან შექმნან თავიანთი ეროვნული სახელმწიფოები. ამის მაგივრათ ისინი დროებით კმაყოფილებიან ეროვნულ ავტონომიით... მაგრამ ეს სრულიად არ მოასწავებს იმას, რომ ტენდენცია ეროვნულ დამოუკიდებლობისადმი უარყოფილია“... ამ გვართ ჩვენ მივედით იმ აზრამდე, რომ ყველგან ერთი პრინციპის განხორციელება, ყოველ ერისთვის ერთი ეროვნული გეგმის შემუშავება შეუძლებელია. ჩვენ მეცნიერულ სოციალიზმის მეთოდით შეიარაღებულნი ვიკვლევთ ყოველ შემთხვევაში რეალურ პირობებს და ამისდა მიხედვით ვადგენთ განსახვდრულ ეროვნულ პროგრამას. თუ პატარა ერს საშვალება არა აქვს სრულიათ დამოუკიდებელი პოლიტიკური არსებობისა, ამ შემთხვევაში სოციალ-დემოკრატია აყენებს ეროვნულ-ტერიტორიალურ ავტონომიის პრინციპს. დღეს თითქმის ყოველ ერს მოეპოვება თავისი ეროვნული მიწა-წყალი, რომელზედაც ის მცხოვრებთა დიდ უმრავლესობას შეადგენს. ამიტომ დღეს ყოველი ტერიტორიალური ერი მოითხოვს სრულ თვითმმართველობას თავის სამშობლოში, რომე-

*) იხ. „ახალი კვალი“ № 1.

**) „Средняя Европа“—К. Каутский гв. 51,52,53.

ლიც აღჭურვილი იქნება საკუთარი კანონმდებლობის უფლებებით ადგილობრივ საქმეებში. სხვა და სხვა ერთა პოლიტიკური ავტონომიები და მათი შეკავშირება ერთ სახელმწიფოში — ეს არის საუკეთესო გადაწყვეტილება დღეს დღეობით. ამ რიგათ უნდა გადაწყდეს ეროვნული კითხვა როგორც ავსტრო-უნგრეთში, ისე რუსეთში, იმ ქვეყნებში, სადაც მრავალი ერი ბინადრობს და ეროვნული საკითხი ასე მწვავეთ არის წამოყენებული.

მაგრამ დარჩა ერთი გარემოება, რომელიც ჩვენ ყოველთვის უნდა ვიქონიოთ მხედველობაში. საქმე იმაშია, რომ ყოველ ეროვნულ ტერიტორიაზე (განსაკუთრებით პერიფერიებში) რჩება საკმაო დიდი უმცირესობა, რომელიც არ ეკუთვნის აქ დასახლებულ ერს. თუ ჩვენ გსურს უმცირესობა არ უზრუნველყვათ, ცხადია, ის დაჩაგრული იქნება უმრავლესობის მიერ: ამ ნიადაგზე დაჩაგრდება ეროვნული შუღლი, რაც მეტათ შეაფერხებს პროლეტარიატის გათვითცნობიერებას და განვითარებას. თუ პოლონეთში ებრაელთა ეროვნება არ იქნება დაკული განსაკუთრებულ ეროვნულ უფლებებით, ამ შემთხვევაში მას მოელის ყოველგვარი ჩაგვრა და შევიწროება. სად უნდა ვეძებოთ ამ უმცირესობათა უფლებების გარანტია? ეს კითხვა საკმაო ნათლათ არის გამოკვეთილი მარქსისტულ ლიტერატურაში. შპრინგერს და ბაუერს, ცნობილ ავსტრიელ სოციალდემოკრატებს, გამოუმუშავებული აქვთ პრინციპი ეგრეთწოდებულ პერსონალურ ანუ ეროვნულ-კულტურულ ავტონომიისა. ეს პრინციპი ემყარება იმ აზრს, რომ ერი წარმოადგენს წმინდა კულტურულ კავშირს, რომელსაც შეუძლია განვითარდეს გარეშე **ეროვნულ ტერიტორიისა.**

ამიტომ თუ ერს მინიჭებული იქნება უზენაესი უფლება თავისუფლათ განაგოს თავისი ეროვნულ-კულტურული საქმეები (სკოლა, რელიგია, ხელოვნება და სხვა), ის ეროვნულ ჩაგვრისაგან უზრუნველყოფილია. ჩვენ ბაუერ-შპრინგერის პერსონალურ პრინციპს ვუფარდებთ ხსენებულ უმცირესობათა ინტერესებს. თუ ტერიტორიალურ, პოლიტიკურ კითხვებს უმცირესობა უმრავლესობასთან ერთათ სწყვეტს, თავის ეროვნულ კულტურის*) კითხვების გადაჭრაში ის სრულიად დამოუკიდებელია. ასეთი გეგმა გამოსადეგარია აგრეთვე ისეთი ოლქებისათვის, რომელნიც ეროვნულათ შერეული არიან და რომელნიც არ წარმოადგენენ რომელიმე ერის ნაციონალურ ტერიტორიას. ამ შემთხვევაში ტერიტორიალურ საქმეებს ყველა მცხოვრებლები ერთათ განაგებენ, ხოლო წმინდა ეროვნულ საქმეებს ისინი ცალკ-ცალკე აწარმოებენ.

ახე ტერიტორიალურ ერს — ეროვნულ-ტერიტორიალური თვითმართებლობა — ავტონომია,) ეროვნულ უმცირესობას კი პერსონალური, ეროვნულ-კულ-**

*) ეროვნული კულტურა — სულიერ კულტურას ნიშნავს ჩვენი ტერმინოლოგიით.

**) ავტონომია ნიშნავს საკუთარ კანონმდებლობას განსაზღვრულ სფეროში. ავტო — თვით, ნომოს — კანონი.

ტურული ავტონომია მნიჭება. ამ ეროვნულ-ტერიტორიალური ავტონომიის გვერდით შერეულ ოლქებისათვის უნდა დაწესდეს, ასე ვთქვათ, **შერეული (არა ეროვნული) ტერიტორიალური ავტონომია საერთო ეკონომიურ და პოლიტიკურ საქმეებისათვის; ეროვნულ კულტურის კითხვების გადასაჭრელათ კი არსდება მთელი ერის პერსონალური კავშირი, რომელსაც ენიჭება ამ სფეროში ავტონომიური უფლებები.** ამ გვარათ უნდა გადაწყდეს დღევანდელ პირობების თანახმით ეროვნული პრობლემა. ჩვენი გეგმა მინიმუმამდე ამცირებს სხვა და სხვა ერთა შორის წინააღმდეგობას და მუდმივ ურთი-ერთ შორის ბრძოლას; ამიტომ ის უაღრესათ დემოკრატიულია და მას პროლეტარიატი მთელი თავისი ავტორიტეტით და ძალით მხარს დაუჭერს.

აი მარქსისტული შეხედულება ეროვნულ პრობლემაზე. ასეთ პრინციპს აყენებს სოციალ-დემოკრატია, როდესაც ერს უფლება ეძლევა თავისი ბედი თვითონვე გამოარკვიოს.

ჩვენ ვერ ვიტყვი, რომ იგი იდეალურათ სწყვეტდეს ეროვნულ კითხვას. ერი (მით უმეტეს მცირე) დღეს, კაპიტალიზმის დროს, ვერ მიაღწევს სრულ დამოუკიდებლობას, თავისუფლებას.

ეკონომიური ექსპლოატაცია, ჩაგვრა, რომელიც საფუძვლათ უდევს სხვა და სხვა კლასთა შორის დამოკიდებულებას თვით ერში, სცილდება ეროვნულ ფარგლებს და იწვევს სუსტი ერის ჩაგვრას უფრო ძლევამოსილის მხრით. თანამედროვე კოლონიალური პოლიტიკა, იმპერიალიზმი, ფინანსიური კაპიტალის ბატონობა — ეს ეროვნულ თავისუფლების უარყოფაა. მას შემდეგ კი, როდესაც დაინგრევა კერძო საკუთრებაზე დამყარებული წესწყობილება, მოისპობა ანტაგონიზმი კლასთა შორის, — ჩვენ დაგინახავთ სრულიად თავისუფალ ერს. ასეთი ხანა იქნება — სოციალიზმი.

სამშობლოს მატერიალური სიმდიდრე გადავა მთელი ერის განკარგულებაში. აღარ იქნება ეკონომიური ჩაგვრა; კლასები მოისპობიან. ერი სულიერათ და, მატერიალურათ გაერთიანდება. ეკონომიურ ექსპლოატაციის ადგილს დაიჭერს შეჯობრება, კონკურენცია სულიერ კულტურის სფეროში.

ერი გამოცხადებული იქნება სუვერენულათ. თუ ის მოისურვებს, შეუძლია თავისუფლათ შეუკავშირდეს სხვა ერებს; ამ რიგათ ის ეზიარება საერთაშორისო ძალაუფლებას.

სოციალიზმი თავდება კაობრიობის, ერის და ეროვნების სრულ განთავისუფლებისა.

ამიტომ დაჩაგრულ ერის დროშა ერთ და იმავე დროს არის პროლეტარიატის სოციალისტური დროშა.

მ. ხუნდაძე.

გ ს ა შ ი.

დროშის ფრიალით,
სიმთა წკრიალით
მივდივართ მივჭკრით
ნათელი ფიქრით!

არ ვუშინდებით მტარვალთა რაზმებს!
გულ-მკერდსა ვუპობთ, ვუგმირავთ ისრით!

ცის შავ კიდურზე ამოგვიბრწყინდა
მზე მშვენიერი თავისუფლების!
შურის ძიების დრო მოგვიფრინდა:
ძირს მტარვალები კაცთა უფლებს!

დროშის ფრიალით,
სიმთა წკრიალით
მივდივართ, მივჭრით მომავლის ტრფობით!
მჩაგვრელთა გმობით,
ჩაგრულთა მკობით,
ერთობით, ძმობით, თავისუფლებით!

გ. სასირელი.

თანამედროვე კაპიტალიზმის განვითარების
ფორმები და სოციალიზმი.

1. კოლონიალურ პოლიტიკის დასაწყისი და
სამი საფეხური კაპიტალის განვითარებაში.

კაპიტალისტური წარმოება დაუდგომელი წინ-
მსვლელობით თავის თავათ ადგილზე აუცილებელ
კატასტროფისაკენ მიისწრაფის. აქამდის მას აზი-
ანებდნენ, თუმცა და სასიკვდილოთ არა, ეკონომიუ-
რი კრიზისები, რომელთაც უმთავრეს შემთხვევაში
ადგილობრივი — ლოკალური ხასიათი ჰქონდათ,
ადგილობრივი ერთი ან ორი სახელმწიფოს ფარ-
გალში, ან და დედამიწის ერთ ერთ ნაწილში; მარ-
თალია, ისტორიამ იცის მსოფლიო ეკონომიური
კრიზისები, მაგრამ, ვიმეორებთ, ისინი კაპიტალი-
სტურ წესწყობილებისათვის არასოდეს არ ჰყოფი-
ლან სასიკვდილო; კაპიტალისტური ქვეყნები ამ
დრომდის სულყოველთვის პაულობდნენ საშუალე-
ბას ამ კრიზისების შედეგებისაგან თავი დაეხსიათ.
მაშინვე იწყებოდა გამონახვა სხვა და სხვა ადგი-
ლებისა, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა თანამედრო-

ვე მრეწველობის ნაწარმოებთა გასაღება. უფრო
ხშირათ კაპიტალისტური მთავრობანი, დამცველნი
ვაქარ-მრეწველთა ინტერესებისა, სკდილობდნენ
წინდაწინვე გამოენახათ ასეთი ადგილები; მათ გა-
თვალისწინებული ჰქონდათ ეკონომიურ კრიზისის
შესაძლებლობა, რადგან ნათლათ ჰხედავდნენ თავის
მშობლიურ ინდუსტრიის საარაკო ზრდას.

როგორც ვიცით სხვებზე ადრე ევროპაში სა-
ფრანგეთის და ინგლისის მრეწველობა განვითარდა;
ამ ორში კი პირველი თავდაპირველათ საგარეო
პოლიტიკაში უფრო ენერგიული აღმოჩნდა, რი-
თაც, სხვათა შორის, აიხსნება ის ფაქტი, რომ სა-
ფრანგეთი ინგლისზე უფრო ადრე იყო მდიდარი
ვრცელ კოლონიებით. ასე მაგ. ფრანგებმა პირვე-
ლათ დაიჭირეს ეხლანდელ სამხრეთ ამერიკის შეერ-
თებული შტატების აღმოსავლეთი ნაწილები, აგრე-
თვე აღმოსავლეთ ამერიკის არქიპელაგის კუნძუ-
ლები და კანადა. სწორეთ აქედან იწყება (მე-18-ე
საუკუნის დასაწყისი) კაპიტალისტური პოლიტიკა.
ისპანიის, პორტუგალიის და ჰოლანდიის კოლო-
ნიალური პოლიტიკის აყვავება კი ნიშნავდა საწარ-
მოვო კაპიტალის განსავითარებლათ წიხასწარ მუ-
შაობას თანხის წმინდა მექანიკურათ დაგროვებას
და ტენიკურ განვითარებას ე. ი. სავაჭრო კაპიტა-
ლის ხანას; ეს არის დრო კეთილშობილ ლითო-
ნის, ოქროსა და ვერცხლის, ევროპაში შემოტანისა,
გაცვლა-გამოცვლის იარაღის, — ფულის დასამზა-
დებლათ, რაიც ასე საჭირო იყო სავაჭრო კაპიტა-
ლისათვის.

მას შემდეგ რაც ინგლისმა ტენიკის გაუმჯო-
ბესების წყალობით მრეწველობაში გიგანტიური ხა-
ბიჯები გადასდგა, ეკონომიური უპირატესობა საერ-
თაშორისო ბაზარზედ მან მოიპოვა; ამ დროიდან
ინგლისის კოლონიალური პოლიტიკა უფრო და
უფრო ენერგიული ჰხდებდა და ცოტა ხნის შემდეგ
უმაღლეს წერტილს აღწევს. ხანგრძლივ ომების
მეოხებით ინგლისმა წაართვა საფრანგეთს კანადა და
აღმოსავლეთი ნაწილი შეერთებულ შტატებისა, ასე
რომ, შტატებისა და ინგლის შორის ბრძოლის
დროს უმთავრესი ელემენტი მისი მოსახლეობისა
უკვე ინგლისური იყო. შტატები ინგლისის ახალ-
შენათ იქცნენ. მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ, ეკო-
ნომიურათ განვითარებულ ინგლისთან ურთიერთო-
ბის გამო, საარაკოთ განვითარდა თვით შტატების
საკუთარი ვაჭრობა-მრეწველობა, ამის შემდეგ ინ-

გლისის ბატონობა მისთვის მეტათ მწვევე და დამბრკოლებელი შეიქნა და მან ბრძოლით მოიპოვა კიდეც თავისუფლება. ასეთი არის ეკონომიური მიზეზი ინგლისისაგან შეერთებულ შტატების ჩამოშორებისა.

ასეთივე ბედი ეწვევა ყოველ მსხვილ და ასე თუ ისე განვითარებულ ახალშენს, როგორც არის ინდოეთი, კანადა, ავსტრალია, სამხრეთი აფრიკა და სხვა; როდესაც ახალშენი განვითარებულია, როცა მისი ქარხნების და ფაბრიკების რიცხვი იმდენათ მრავლდება, რომ თვითონ არის იძულებული „საგარეო პოლიტიკას“ მიჰყოს ხელი, მაშინ „მეტროპოლიის“ მზრუნველობა მისთვის აუტანელი ჰხდება. მაგრამ შესაძლებელია რომ ჩამოშორების ამ მისწრაფებას ეხლანდელმა განსაკუთრებულმა მდგომარეობამ სხვა ხასიათი და ფორმა მისცეს. რადგან ესლა ინგლისის გარდა მრავლათ არის სხვა მტაცებელი სახელმწიფოანი, ახალშენები, უფრო კი ინგლისელებით დასახლებული, შესაძლებელია აღარ ჩამოსცილდეს მას და კავშირი მეტროპოლიასთან არ იქნას შეწყვეტილი, მხოლოდ ეს კავშირი პარტიტულ პრინციპზედ, თანასწორ უფლებიანობაზედ იქნება დამყარებული. ამნაირათ ბრიტანეთის შეერთებულ შტატების მზგავსი რამ შეიქმნება, თუკცა, უნდა ითქვას, რომ ასეთი მომავალი ინდოეთისათვის მაინც არ არის მოსალოდნელი.

შედარებით ახალი ქვეყანა არის კაპიტალისტურ წარმოებისათვის გერმანია. თავისი ტერიტორიის განსაკუთრებულ სიმდიდრის და საწარმოვო ძალთა ჩქარი განვითარების წყალობით--მან ბუმბერაზი ნაბიჯები გადადგა მე-19-ე საუკუნის მეორე ნახევარში. მაგრამ ყველა საუკეთესო თბილი ადგილები უკვე დაქერილი დახვდა, ასე რომ იძულებული იყო დანარჩენით დაკმაყოფილებულიყო. მას ნაკლებათ დასახლებული, ნედლი მასლით ღარიბი და უმნიშვნელო მიწები ჰხვდა წილათ (აფრიკის ვრცელი მიდამოები.)

ესლა აღარც ასეთი ადგილებია თავისუფალი, კაპიტალიზმი კი უფრო იზრდება, ვითარდება და ახალ ფორმებში გადადის.

კაპიტალიზმმა თავისი განვითარების დროს განვლო ორი საფეხური: სავაჭრო და სამრეწველო და ამჟამათ ბატონობს ყველაზე განვითარებული და დასრულებული მისი ფორმა: ფინანსიური კაპიტალი. სავაჭრო კაპიტალიზმმა წარმოშვა სამრეწველო,

რომელსაც კარგა ხანს ეჭირა პირველი ალავი წარმოებაში. როგორც და მოხდა, რომ სამრეწველო კაპიტალი, რომელიც დიდხანს იყო უპირატესობაში წარმოების ყველა სფეროებში, თან და თან დაექვემდებარა სხვა ეკონომიურ ძალას, ფინანსიურ ანუ საკრედიტო კაპიტალს?

საქმე იმაშია, რომ სამრეწველო კაპიტალი ჰქმნიდა აუარებელ ღირებულებას, რომელიც სრულიათ უთანასწოროთ ნაწილდებოდა საზოგადოების სხვა და სხვა ჯგუფთა შორის და რომელიც ამა თუ იმ სახით გროვდებოდა და ინახებოდა. ამ სამრეწველო კაპიტალის განვითარების ღზრდის პირობებში სრულიათ ბუნებრივათ წარმოიშვა მისგან ფინანსიური კაპიტალის სახე. სამრეწველო კაპიტალის განვითარების ამ ტენდენციის მიზეზია ის, რომ ამა თუ იმ მიმართულების ეკონომისტთა ნაშრომებში ხშირათ გვხვდება გამოთვლილი ამა თუ იმ კაპიტალისტური სახელმწიფოს „ნაციონალური სიმდიდრე“. ამ „ნაციონალური სიმდიდრის“ რიცხვები სიმრავლით უფრო იმ ქვეყანაში სჭარბობს, საცა უფრო ძლიერი და მრავალმხრივი იყო სამრეწველო კაპიტალის ვავლენა. კრედიტის განვითარებისთანავე, როდესაც ფულმა მიიღო თანამედროვე მნიშვნელობა და აზრი, როდესაც ფულის რაოდენობაში გამოხატა მატერიალური შეძლება, ყველამ მიჰყო ხელი ფულის, როგორც ასეთის, გამორჩენას და მისი ბანკში შენახვას. ბანკმა წინ წაიწია. მასში დაგროვდა აუარებელი ფული, რომელიც გაიციმოდა ხოლმე ამა თუ იმ კაპიტალისტზე. ამით ბანკი იღებდა აუარებელ მოგებას და რადგანაც მასში მონაწილეთაც რჩებოდათ სარფა 1/6-ის სახით, ფულის შემტანთა რიცხვიც მეტათ გაიზარდა. ბოლოს ბანკებში დაგროვდა იმდენი საფინანსო კაპიტალი, რომ მისი მოვალენი, და მაშასადამე ეკონომიურათაც დამოკიდებულნი, შეიქმნენ არა მარტო კერძო კაპიტალისტები და მწარმოებელნი, რომელნიც მუდამ საჭიროებდენ თანხას კონკურენციაში, არამედ მთელი სახელმწიფოანიც, რომელნიც სესხულობდენ ფულს ამ ბანკებიდან. რამდენათ გაძლიერდა მრეწველობა და სამრეწველო კაპიტალი, იმდენათვე საჭირო გახდა ბანკები და სხე. ფინანსიური კაპიტალის მქონე დაწესებულებანი; ასე ბუნებრივათ წარმოიშვა დღევანდელი ფინანსიური კაპიტალი, რომელიც გაბატონდა თანამედროვე წარმოებაში და მთლათ დაიპყრო სამრეწველო კა-

პიტალითაისი სიძლიერით. ამ სამრევველო კაპიტალის ფინანსურათ გარდაქმნის პროცესის შესახებ ნ. ლენინი სწერს („იმპერიალიზმი, როგორც თანამედროვე საფეხური კაპიტალიზმისა“): „საერთოთ კაპიტალიზმის თანდაყოლილი თვისებაა, საკუთრება კაპიტალზე იყოს გამიჯნული კაპიტალის მოხმარებისაგან, სავაჭრო კაპიტალი თან და თან შორდებოდეს სამრევველო ანუ საწარმოვო კაპიტალს“.

შეიძლება გვეფიქრა, რომ ფინანსური კაპიტალის გაბატონება ნიშნავს სამრევველო კაპიტალის მთლათ გაქრობას. ასეთი მაგალითი მოხდა სავაჭრო კაპიტალის სამრევველოთ შეცვლის დროს. ამის საინტუსტრაციოთ შეიძლება „საქარხნო მალაზიები“ მოვიყვანოთ, რომელიც თან და თან ზედმეტათა ჰხდ-ს შუამავალს მწარმოებლისა და მომხმარებელს შორის. მაგრამ იმ შემთხვევაში, როდესაც ჩვენ საქმე გვაქვს ფინანსური კაპიტალის სამრევველოდან განვითარებასთან—ეს არ ხდება, ე. ი. სამრევველო კაპიტალი სრულიათაც არ ჰკარგავს თავის როლს და მნიშვნელობას. პირიქით, ფინანსური კაპიტალის ზრდა ნიშნავს სამრევველო სფეროს უაღრესათ განვითარებას მის აუცილებლათ არსებობას. ამ შემთხვევაში სამრევველო კაპიტალი არის რეალიზაცია ფინანსიურ კაპიტალის ღირსებულებათა, არსებობა საფინანსო კაპიტალისა ნიშნავს საწარმოვო შესაძლებლობის უცილობელ განვითარებას. შემდგომ წერილებში ჩვენ ვეცდებით გავარკვიოთ, თუ რა მნიშვნელობა ჰქონდა ფინანსური კაპიტალის აღორძინებას ქვეყნიერობის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

გიორგი ნინოშვილი.

აკომლუხი და სწავლა-განათლების საქმე.

ხალხის გაუნათლებლობა—ერთი მთავარი დედაბო/თავანი იყო, რაზედაც თვითმყობელობა ეყრდნობოდა. აბსოლიუტურ-მონარქიული წესწყობილება ყოველთვის ბნელ მასსაზე აშენებს თავის ბატონობას. ცხადია, რუსეთის რეაქციის მთავარი საზრუნავი სიგანაც ის იყო, რათა ფართე მასისთვის განათლების, კულტუროსნობის გზა დაეხსო.

მაგრამ მთავრობის ბატონობამ ისეთი მარტივი და უაზრო სახე მიიღო, რომ არ შეიძლებოდა საუკუნოებით სიბნელეში გამოშხრჩველ ხალხსაც კი არ დაენახა მთავრობის ბნელი მისწრაფებანი. და აი, გამოღვიძებულ დემოკრატიის ერთი ხელის დარტყმით სამუდამოთ დაიღწა ბატონობის ტახტი, დაემხო „კართაგენი!“ დემოკრატამ თავისუფლათ ამოისუნთქა. მან თავისი ხელით გამოსჭედა თავისუფალ ცხოვრების თვით არსებობა—თვით მოქმედების უფლება.

თუ ძველი წეს-წყობილება მასის სიბნელე-გაუნათლებლობაზე აშენებდა თავის ბატონობის კოშკს,—ახლმა რუსეთმა, განათვისუფლებულმა დემოსმა ხალხის განათლებაში, მის გათვითცნობიერებაში უნდა პოვოს მთავარი საფუძველი.

მე ვლავარაკობ სახალხო განათლების შესახებ, ამ მხრივ რევოლუციის არსებობის ათი თვის განმავლობაში საგრძნობი არაფერი არ გაკეთებულა. 6—7 თვის წინ რევოლუციონურმა დემოკრატამ სახალხო განათლების სამინისტროსთან შექმნა სახალხო განათლების სახელმწიფო კომიტეტი, რომელმაც შეიმუშავა ბევრი საყურადღებო პროექტები სასწავლო პროგრამის არსებითად გასაუმჯობესებლათ. მაგრამ ერთა მხრივ მაშინდელ სახალხო განათლების მინისტრის-მანუილოვის მეშვიდრეობითი ბუროკრატის გამო, მეორე მხრივ ბურჟუაზიულ დრ. მთავრობის ავანტიურ ბორგვისა და გაუბედვაობის მეოხებით, სახალხო განათლების სახელმწიფო კომიტეტის ნაბიჯებმა ვერავითარი სერიოზული ნაყოფი ვერ გამოიღო. თუ შედეგელობაში არ მივიღებთ იმ ცვლილებას, რომელიც სამღეთო სჯულის სავალდებულოთ სასწავლო საგნებიდან გამოორციხვას, სკოლის ნაციონალიზაციას და სახალხო სკოლების ადგილობრივ თვითმართელობათა ხელში გადასვლას შეეხება,—უნდა მწუხარებით ავლინშნოთ, რომ სახალხო სკოლებში ჯერ კიდევ ისეთივე სასწავლო პროგრამა რჩება, როგორიც რომანოვების რეჟიმის დროს იყო. ვერავინ უარყოფს ზემოთ დასახელებულ ცვლილებათა დიდ მნიშვნელობას, მაგრამ ვიმეორებთ, ის ფორმები წვეთია ზღვაში იმ ძირითად ცვლილებებში, რაც სახალხო სკოლებში უნდა გატარდეს. ეს ერთი; მეორე თვითმართელობის უმთავრესათ განვითარება-განახლება უნდა შეიქცეს და არა თვით განვითარელობა

ორი თვეა, სახალხო განათლების კომისრათ ან. ლუნაჩარსკი მოველინა რუსეთს. ვიცით რა მისი ხალხის ინტერესებით გატაცება, მისი დემოკრატიზა-რეველიუციონერობა, ვფიქრობდით, ის მაინც შეუდგებოდა ძირითად განახლების მუშაობას. მაგრამ იმედი ტყუილი გამოდგა. მიუხედავად ბალშევიკების დეკრეტოზანიით ავთმყოფობისა, ანატოლ ლუნაჩარსკის ეს „ყველაფრის შემოღ“ დეკრეტოკი არ გამოუცაა სწავლა-განათლების საქმეში, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ მის მიერ შემუშავებულ პროექტს „სოციალისტურ გიმნაზიების“ შესახებ.

სიტყვაზე მოყვა. რა არის ეს „სოციალისტური გიმნაზიები“?

მისი ავტორის სიტყვით, ეს ისეთი სასწავლებლები იქნება, სადაც მხოლოდ სოციალისტების შვილებს მიიღებენ და მათ სოციალურ სწავლა-აღზრდას მისცემენ. რა გაუზჯობესება შეაქვს ასეთ პროექტს სწავლა-განათლების საქმეში? ჩვენ ვიტყვით, არავითარი. ეს უკეთეს შემთხვევაში სრულიათ უყურადღებოთ სტოვებს ფართე მასის სწავლა-განათლების საქმეს, უყურადღებოთ სტოვებს დემოკრატიის იმ უმრავლესობის წერა-კითხვის უკოდინარობას, რომელზედაც მ. გორკი—ასეთი შეუშრობელის ცრემლებით სტირის. ჩვენ არ ვამცირებთ სოციალურ აღზრდის დიდმნიშვნელობას, მაგრამ, ვიმეორებთ, ეს უმჯობეს შემთხვევაში უყურადღებოთ სტოვებს ფართე დემოკრატიას, რომელსაც სოციალისტობა კი არა, გუშინ ბნელეთიდან გამოსულს, უბრალო დემოკრატიობაც კი ძნელათ ეხერხება. მაგრამ პატივცემულ ანატოლ ლუნაჩარსკისაგან ეს გასაკვირალი არ არის; ის ხომ „სოციალისტურ“ რეველიუციას ახდენს!

ცხოვრების ყველა დარგში მოხდა ცოტათ თუ ბევრათ საგრძნობი ცვლილება. რღვევის პროცესთან ერთად ჩვენ ვამჩნევთ შენების ციებ-ცხელებითი შემოქმედებას, ყოველ შემთხვევაში, ცდას მაინც ამ შემოქმედებისათვის. მაგრამ სწავლა-განათლების საქმეში, როგორც დავინახეთ, არ გადადგმულა საგრძნობი დადებითი ნაბიჯი. ამის ობიექტურათ ახსნა ასე შეიძლება: საზოგადოთ, ცნობილია, ცხოვრების პოლიტიკური მხარე, განსაკუთრებით რეველიუციის დროს, ჩრდილავს სხვა მხარეებს. მაგრამ ამით შეიძლება ამ მოვლენის ახსნა, ხოლო

გამართლება არას შემთხვევაში. დემოკრატიამ ყოველი ღონე უნდა-ინმაროს, რომ სწავლა-განათლების საქმე დაუყავნებლოვ იქნეს მოწესრიგებული, რომ ერთხელ და სამუდამოთ ბოლო მოეღოს ახალთაობის სულიერათ და ფიზიკურათ დამასახიჩრებელ სასკოლო რეჟიმს, რომელსაც ჩვენს სკოლებში დღემდის ჰქონდა ადგილი. სახალხო სკოლების ადგილობრივ თვითმართველობათა და რეველიუციონურ ორგანიზაციათა ხელში გადასვლა ერთი ნაბიჯია სკოლის ცხოვრებასთან დასახლოვებლათ გადადგმული. უნდა მიღებულ იქნას ყოველგვარი ზომები, რათა სკოლა ცხოვრების ნამდვილ მამოძრავებელ ფაქტორათ გადაიქცეს. არ არის მართალი ის შეხედულება, თითქოს რეველიუციას ცუდი გავლენა ჰქონდეს საზოგადოებრივ ფსიხიკაზე, ან ვითარებდეს მხოლოდ პოლიტიკურ ბრძოლის ენერჯიას და აჩლუნგებდეს ცხოვრების კულტურულ შემოქმედების უნარს. პირიქით, რეველიუცია სწმენდს და ასპეტაკებს სოციალურ თვით შეგნებას, მაშასადამე, მძლავრ იმპულსს აძლევს საზოგადოებას, რათა ის ენერჯიულათ შეეუდგეს დადებით კულტურულ შემოქმედებას.

სასკოლო პროგრამის ძირითადი ცვლილება, მის პედაგოგიკის უკანასკნელ სიტყვის თანახმათ მოწყობა-ერთის მხრივ; საყოველთაო, სავალდებულო და უფასო სწავლა-განათლების დაკანონება და ცხოვრებაში გატარება მეორე მხრივ, როგორც ამას ჩვენი პროგრამა-მინიმუმი მოითხოვს,— აი მომენტის მთავარი მოთხოვნილება სწავლა-განათლების სფეროში. მხოლოდ ამას შეუძლია ხალხის, დემოკრატიის გათვითცნობიერება და როგორც ეკონომიურის, ისე პოლიტიკურ და სოციალურ ენერჯიის და ძლიერების შექმნა.

ასჯერ მართალია ის თქმულება, რომ 1871 წელს საფრანგეთის ჯარი „სოაულის მაწსავლებელმა“ დაამარცხა.

მ. ჩაჩუა.

კოოპერაცია და ქართველი ს.-ფედერალისტები.

II.

ს.-ფედ. აზრი კოოპერაციის შესახებ.

კოოპერატიულ მოძრაობის განვითარებამ ფრთხილად შეასხა ჩვენ ფედერალისტებს. როგორც წინა წერილშიც აღვნიშნეთ, მათ იგი ჩასთვალეს იმ ძალათ, რომელმაც უნდა იხსნას კაპიტალიზმისაგან ჩვენი სოფლები. ასეთი შეხედულება კოოპერაციაზე არ ახალია. იგი წარმოიშვა ევროპაში ჯერ კიდევ 18 საუკუნეში და ბევრი მიმდევრებიც გაიჩინა უტოლისტ სოციალისტთა შორის. ჯერ კიდევ შულცე დელიჩი უწოდებდა კოოპერაციას (საწარმოო კოოპერატივებს) „ყველა სისტემათა გვირგვინს, უმაღლეს საფეხურს, რომელიც ყველაზე უფრო ხელსაყვეს სოციალურ საკითხის გადაჭრას“. ფ. ბასალი, როგორც ხშირათ იტყოდა ხოლმე, მუშათა კლასის განთავისუფლებას მოელოდა „კოოპერატიულ ასოციაციათა ბათალიონების საშუალებით წარმოების სხვა და სხვა დარგებში“. ამავე დროს იყენებდა მკირედის განსხვავებით რუსეთის, როდნიკები. ჩვენი ფედერალისტები იმეორებენ ღეს ამ შეხედულებას კოოპერაციაზე მკირედის სწორებით. გავეცნოთ უკანასკნელთა აზრს უფრო დაახლოვებით. ფედერალისტთა პუბლიცისტურ ზღაპრულ საკითხზე ყველაზე უფრო ვაბეძულათ და ვაგებათ (ამასთანავე ვერცლათ) სწერდა „ომეგა“ ჩვენ მეგობარში: „ამიტომ ჩვენც მოვიყვანთ მის რს. „კოოპერატივებს, სწერს „ომეგა“, ჩვენ და სხვლები სულ სხვა და სხვა თვლით უყურებთ: ჩვენ შესაძლებლათ მიგვაჩინა, რომ ჩვენში ეროვნული სხვილი კაპიტალის დაგროვება კოოპერატივით დასწროს კერძო პირებს.

ჩვენში ეროვნული სხვილი კაპიტალი ჯერ არ როვილა, ომი ჯერ არ გათავებულა, ბანკები არ დახსნილა. კოოპერატივები და წვრილი დიქის ამხანაგობანი ძლიერ გამრავლდენ; ივინი ცუ შეკავშირდენ... ამოდენა ვაერთიანებული და სხვა დარგის კოოპერატივები დიდ ეკონომიკალს წარმოადგენენ... და დიდ თანხასაც რიალებენ. კავშირს შეუქმნია მთელი მოთ-

ხოვნა მოწოდების საქმე ხელში ჩაიგდოს და მთელ ბაზარზე გაბატონდეს.*) გარდა ამისა კოოპერატივები უკვე შეუდგენ ჩაის, დაფნის ფოთლის, აბრეშუმის, თუთუნის და სხვა სოფლის ნაწარმოებთა გასაღებას. ყველა ეს კი მათ დიდძალ მოგებას მისცემს. მარტო თუთუნსა და აბრეშუმს იმერეთში მილიონი მანეთი შეჰოაქვს. თანხა კოოპერატივთა დღითი დღე იზრდება.

გაძლიერებულ კოოპერატივებისათვის კი ძნელი არ იქნება გამოჰყონ საქმთა თანხა და მოაწყონ: ხილის სახმობი, კონსერვების, აბრეშუმის სახევეუ, თუთუნის და სხვა ქარხნები.**) არც ერთი ეს შეუძლებელი არაა ძლიერი კოოპერატიულ კავშირისათვის“ („ჩვენი მეგობარი“ № 112, 1916 წ.). ამრიგათ, „ომეგას“ აზრით, წარმოიშობიან ჩვენში საწარმოო კოოპერატივები. მომხმარებელი და საკრედიტო ამხანაგობანი ჩარჩ-ვაჭარ-მოვახშეებს გააძვედებენ ბაზრიდან, საწარმოო კოოპერატივები კი კაპიტალისტ-მეკარხნეთ და დარჩება კოოპერაციას ბურთი და მოედანი. „ამიტომ, განავრძობს „ომეგა“, ჩვენ გვგონია, რომ მსხვილმა წარმოებამ ჩვენში შესაძლოა და სასურველი კოოპერატიული ხასიათი მიიღოს“ (იქვე). ეს მით უმეტეს შესაძლებელი და მოსალოდნელია ჩვენი ავტორის აზრით, (რომელსაც სწამს), რომ „ჩვენი ქვეყანა განსაკუთრებულ პირობებშია; აქ კაპიტალიზმი იმას ვერ მოახდენს, რაც ევროპაში მოახდინა“-ო („ჩვენ მეგ.“ № 115, 1916 წ.) ამრიგათ, „ომეგას“ აზრით, ჩვენში მთელი საწარმოო საშუალებანი, ე. ი. მთელი კაპიტალი, თანდათანობით, ნელ-ნელა გადავა კოოპერატივთა ხელში და დამყარდება მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება. თუ რამდენათ შეესაბამება ეს აზრი ქვეყნისათვის, ამას ჩვენ ქვემოთ ვინახავთ; ეხლა კი ორიოდ სიტყვა მიინდა ვთქვა ჩვენში სხვილ კაპიტალის უქონლობაზე. „ჩვენ შიო, ამბობს „ომეგა“, ეროვნული სხვილი კაპიტალი ჯერ არ დაგროვილა... კოოპერატივები კი ძლიერ გამრავლდენ და შეკავშირდენ კიდევ“-ო. ამიტომ, მისი აზრით, კოოპერაციას ჩვენში კაპიტალისტთა კონკურენციის არ უნდა ეწინაოდეს. აქ აღსანიშნავია „ომეგასათვის“, როგორც ფედერა-

*) კურსივი ჩვენია (ს. მ.).
 **) ხაზი ჩვენია (ს. მის.).

აქხანაგებობა!

დაეხმარეთ თქვენს ქურონალს, როგორც მოზალეურათ, ის მატერიალურათ.

ლისტისათვის, ერთი ფრიად დამახასიათებელი მოვლინა, როცა იგი ლაპარაკობს სხვილ კაპიტალის უქონელობაზე ჩვენში, მას სახეში აქვს მხოლოდ ფროვნული კაპიტალი; უცხო კაპიტალს ის ანგარიშში არ იღებს; თითქმის სულ ერთი არ იყოს ამ შემთხვევაში, თუ რომელი კაპიტალი გაუწევს კონკურენციას ჩვენ კოლპერატივებს. ფროვნული თუ უცხო, რომ ჩვენში უცხო სხვილი კაპიტალი არის, ეს უცილია; არ ვიცით რათ დასჭირდა ავტორს მისი მიფუჩეჩება, რაც შეეხება ფროვნულ კაპიტალს, „ომეგა“ მართალია, რომ იგი არაა ჩვენში სათანადოთ განვითარებული; მაგრამ კოლპერატივთა თანხასთან შედარებით, იგი ძალიერიცაა და სხვილიც.

ქართველ ბურჟუაზიას იმდენი თანხა კლდე აქვს, რომ ახლათ ფეხადგმულ ჩვენ კოლპერატივებს გაუმკლავდება, სტატისტიკის უქონელობით ასე ძლიერ კი არ უნდა ვიბოროტმოქმედოთ.

ასეა თუ ისე, ფედერალისტები კოლპერატივებში იმდენებს ამყარებენ: მათ, „ომეგას“ გამოთქმა რომ ვინმართ, «სასურველათ და შესაძლებლათ მიახნაიათ, რომ მსხვილმა წარმოებამ ჩვენში კოლპერატიული ხასიათი მიიღოს» (ჩვ. მეგ., 112).

ს. მიხელიძე.

ახალ გახრდა მარქსისტთა ორგანიზაციაში.

თფილისის ორგანიზაციის საერთო კრება მოხდა იანვრის 10-ს ვაჟთა მეექვსე გიმნაზიაში. თავმჯდომარეობდა მ. ხუნდაძე. კრებამ ყოველშრივ განიხილა საკითხი კონფერენციის მოწვევის შესახებ და დამატეკა კომიტეტის მიერ გადადგმული ნაბიჯები. შემდეგ მ. ხუნდაძემ და ვ. ნიკურაძემ ვააცნო კრებას კონფერენციისათვის დამზადებულ მოხსენებების თეზისები (პირველი მიმდინარე მომენტის და მეორე ორგანიზაციის ტიპის შესახებ); არებამ თეზისები მტირე კამათის შემდეგ მიიღო. ამის შემდეგ არჩეულ იქნენ დიდგვატები კონფერენციაზე დასასრულიათ (8 კაცი): ვ. ნიკურაძე, ბ. რამიშვილი, მ. ხუნდაძე, კ. ბაქრაძე, ს. მიხელიძე, არ. მექანარიშვილი, მ. შვეციანი და გ. სულაქველიძე; კანდიდატებათ: წულგისკერი, ლ. შათაძე, მირზაშვილი, თალაკვაძე... სხვა და სხვა წევრილი. კითხვების გარჩევის შემდეგ კრება დაიხურა.

შეცდომის გასწორება. ჩვენი ქურონალის პირველ ნომერში მოთავსებულ წერილში „ჩვენი დროშა“-ში შემაღვეი შეცდომაა შეპარული: მეორე სვეტის ორ უკანასკნელ სტრიქ დაბეჭდილია: „...მისი საშიში არსებულ წინააღმდეგობათა გამოაშკარავება...“ უნდა იყოს: „...მისი საშიში არსებულ და სხვ“.

ყოველკვირულ სამეცნიერო, საპოლიტიკო და სალიტერატურო ქურონალ

„ახალ კვალ“-ზე

წლიურათ ხელის მოწერა არ სწარმოება. პროვინციულ ამხანაგებს ვთხოვთ ქურონალი შეიძინონ ადგილობრივ ახალგ. მარქს. ორგანიზაციებში; თუ ასეთი არ არსებობს შეუძლიათ გამოიწვიონ თფიურათ (თფიურათ ელი-1 მან. 80 კაპ.)

რედაქცია „ახალი კვალი“-სა მოთავსებულია ვოლკის პროსპ. № 12. (ერთობის რედაქციის გვერდით) გადებულია ყოველდღე საღამოს 5-8 ს., კვირათ დღეს დილის 11-2 ს. აქვე შეიძლება ქურონალის შეკვეთა

ჩვენი მისამართი: Тифлиса, Г. Шоломичский проезд № 12, редакция „АХАЛИ КВАЛИ“. Тел. № 16-65

ფული უნდა გამოიგზავნოს ამავე მისამართით ძინა რამიშვილის სახელზე. აქვე მოთავსებულია ბიურო ახალგ. მარქსისტთფილისის ორგანიზაციისა; ღიაა იმავე საათებში; მომსახურებათ ჩაწერა.

ჩვენი ფოსტა:

1. პროვინციულ ორგანიზაციებს! გთხოვთ საერთო მოგვაწოდოთ ცნობები, რამდენი ქურონალი საჭირო და სად; გთხოვთ აგრეთვე ქურონალის გაგრეცელების შემდეგ რაც შეიძლება ჩქარა გამოგზავნათა გამოცემის საქმე არ შეფერხდეს. ნომრები თუ რჩებათ გაუყიდველი, ეცადეთ მანინვე გამოგვიგზავნოთ.
2. ჩვენს თანამშრომლებს! მოგვაწოდეთ მისი-სუფთათ და ცალ გვერდზე დაწერილი. მოგვამოკლეთ კორესპონდენციები პროვინციულ ორგანიზაციებშიდან.

რედაქტორ-გამომცემელი:
სარედაქციო კომეგია

სტამბა ბართლომე კლაძისა, ველიამინოვის ქუჩა.

S 984 53
1918